

SEROCKI MIEJSCOWNIK

KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNY PRZEWODNIK PO GMINIE

Odcinek 1 - ZEGRZE

Z wizytą w garnizonie

Pierwsza wzmianka o Zegrzu pochodzi z XIII w. ale to wybudowana pod koniec XIX w. carska twierdza stanowi o obecnym układzie oraz wyglądzie miejscowości. To właśnie pozostałości budowli wojskowych są, oprócz pięknego położenia nad brzegiem Zalewu Zegrzyńskiego, największą atrakcją Zegrza.

Kaponiera grodzowo-przeciwskarpowa Umocnienia Dużego

1. Fort >> Wycieczkę po Zegrzu zaczynamy od skrzyżowania z sygnalizacją świetlną na drodze krajowej nr 61. Po północno-zachodniej stronie szosy dostrzegamy tajemnicze wały i betonowe budowle. Są to elementy jednego z fortów rosyjskiej twierdzy z XIX w. – tzw. Umocnienia Dużego. Zwiedzanie fortyfikacji nie jest niestety możliwe, jednak warto spacerować się przy samym ogrodzeniu, równoległym do drogi gruntowej wiodącej w kierunku Dosina. Na odcinku ok. 200 m. zobaczymy kolejno głęboką suchą fosę wysadzaną od strony zewnętrznej kamieniami polnymi, betonowy trytytor oraz na końcu prostego odcinka ogrodzenia, szczególnie atrakcyjną, doskonale zachowaną kaponierę grodzowo-przeciwskarpową.

Carskie kasyno wojskowe

2. Hotel garnizonowy i kasyno >>

Po powrocie drogą gruntową do skrzyżowania z drogą krajową i przejściu na drugą stronę jezdnii, udajemy się w kierunku mostów. Po przejściu ok. 100 m, po lewej stronie dostrzegamy w głębi dwupiętrowy, funkcjona-

listyczny budynek hotelu garnizonowego z lat 30. XX w. zaprojektowany przez E. Norwertha, twórcy gmachów AWF w Warszawie i znajdujące się obok kasyno wojskowe z końca XIX w. Wstęp do środka tych obiektów nie jest możliwy, ale warto je obejrzeć z zewnątrz. Z chodnika w pobliżu skarpy, na której stoi kasyno, rozciąga się piękny widok na mosty.

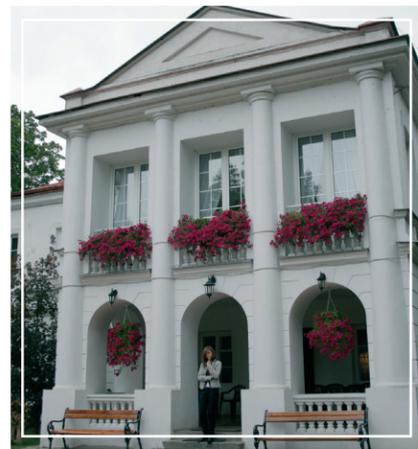
Nowe mosty w Zegrzu

3. Mosty >> Obecne, ponad trzystumetrowe dwa mosty na Narwi, zostały wybudowane w latach 2003-2004. Przy budowie mostu znajdującego się od strony południowo-wschodniej wykorzystano filary, na których stały przeprawy z lat 1897 i 1931, o czym świadczą ich kamienna konstrukcja. Po północnej stronie nowych mostów znajdują się betonowe pozostałości prawdopodobnie mostu niemieckiego z okresu I wojny światowej (wg innej wersji drugiego mostu rosyjskiego z końca XIX w.).

Prochownia

4. Prochownie >> Przed mostami skręcamy na asfaltową drogę biegnącą na grobli. Pierwotnie (aż do końca lat 80. XX w.) droga ta była węższa i znajdowała się kilka metrów niżej. Jeszcze w latach 20. XX w. jej skrajem biegła linia kolejki wąskotorowej. Po przejściu ok. 200 m skręcamy w prawo i przez ośrodek szkoleniowy Wojskowej Akademii Technicznej schodzimy nad wodę. Idąc skrajem Zalewu w kierunku wschodnim dochodzimy do pierwszej z trzech carskich betonowych prochowni wybudowanych na przełomie XIX i XX w. Budowla jest w użytkowaniu Wojskowego Klubu Sportowego „Zegrze”, o czym świadczy napis na froncie obiektu. Po przejściu ok. 100 m. natrafiamy na drugą prochownię z interesującym, nietypowym systemem wentylacyjnym. Trzecia, położona dalej prochownia, powstała w 1907 r. (napis na frontowej ścianie obiektu).

Pałac Krasieńskich

5. Pałac Krasieńskich >> Idąc dalej nad wodę dostrzegamy na skarpie białą bryłę pałacu. Siedziba Krasieńskich, a od 1862 r. Radziwiłłów (po zawarciu małżeństwa między Jadwigą Krasieńską a Maciejem Radziwiłłem), została wybudowana w połowie XIX w. Po zajęciu terenu pod budowę rosyjskiej twierdzy, pałac zaadoptowano na rezydencję carskiego generała-gubernatora warszawskiego. W okresie II RP mieszkali w nim komendanci wojskowych ośrodków kształcenia łączności. Po II wojnie światowej obiekt ponownie przebudowano i przez wiele lat znajdował się tam ośrodek wypoczynkowy Polskiej Agencji Prasowej. Od 2009 r. właścicielem pałacu jest Centrum Kongresowe „Warszawianka” w Jachrance. Pałac otacza park ze starymi dębami – zabytkami przyrody.

Stanisławowo
Ludwinowo Dębskie
Ludwinowo Zegrzyńskie
Zalesie Borowe Marynino
Świecienica Izba
SEROCK
Wola Kiepińska
Kania Polska
Gąsiorowo
Kania Nowa
Nowa Wieś
Stasi Las
Zabłocie
Karolino
Wola Smolana
Jadwisin
Dębinki Guty
Borowa Góra
Bolestawowo
Jachranka
Cupel Szadki
Dosin Dębe
Skubianka
Wierzbia
Łacha

Nowy kościół garnizonowy.

6. Kościół garnizonowy >> Wychodząc z dziedzińca pałacu przez bramę znajdującą się od strony zachodniej, udajemy się ulicą Groszkowskiego w kierunku osiedla. Po prawej stronie mijamy otoczoną ogródkami działkowymi legendarną „górkę głodową” – prawdopodobnie sztuczny obiekt urozmiaćający kiedyś park Krasieńskich. Po przejściu około stu metrów, po lewej stronie dostrzegamy kościół garnizonowy. Dochodzimy do niego ulicą Drewnowskiego biegnącą w dół, w kierunku Zalewu. Świątynia została zbudowana w latach 1998-2006 (2007 – konsekracja). Na jej miejscu istniał wcześniej kilka kościołów wybudowanych w XIV w., 1580 r., 1756 r., 1890 r. (cerkiew), 1919 r. (adaptacja na kościół katolicki) i w latach 30. XX w. (przebudowa).

Telegraf Morse'a w Sali Tradycji CS&I.

7. Koszary >> Wracając w górę ulicą Drewnowskiego, na wprost i w oddali z lewej strony dostrzegamy typowe carskie budynki koszarowe z XIX w. Koszary twierdzy, liczące pierwotnie ponad sto budynków, były parterowe. Budynki sadowiono na kamiennych fundamentach i wzniesiono z czerwonej cegły. W latach 1895-1915 obiekty zajmowały pododdziały rosyjskiej twierdzy, w czasie I i II wojny światowej Niemcy, a w okresie II RP ośrodki kształcenia łączności. Od 1948 r. do chwili obecnej w koszarach dalej stacjonują jednostki szkolne łączności.

Do miejsca, w którym rozpoczęliśmy wycieczkę, wracamy ulicą Groszkowskiego cofając się w kierunku Pałacu Krasieńskich i za garażami skręcając w ulicę Juzestek. Po przejściu ok. 200 m, przy wejściu do ogródków dział-

kowych i na teren strzelnicy, skręcamy w lewo i około 600 m maszerujemy wzdłuż wału łączącego oba zegrzyńskie forty. Po minięciu łuku drogi (kilkadziesiąt metrów) warto wejść na wał, a następnie zejść do fosy, w której znajdują się tajemnicze słupy, których przeznaczenia ani okresu wybudowania na razie nie udało się ustalić.

Mirosław Pakuła

DLA TURYSTÓW

BAZA NOCLEGOWA I REKREACYJNA

- Ośrodek szkoleniowy WAT
ul. Groszkowskiego 2, tel. (22) 248-34-33
<http://www.wat.edu.pl>
- Ośrodek wypoczynkowy „Pałac Zegrzyński”
ul. Groszkowskiego 3, tel. (22) 793-20-64
<http://www.palac-zegrzynski.pl>
- Wojskowy Klub Sportowy „Zegrze”
ul. Groszkowskiego 8, tel. (22) 248-34-35
<http://www.wkszegrze.com.pl>

SKLEPY I PLACÓWKI USŁUGOWE

- Sklepy wielobranżowe „U Edzia”, „U Eli”
ul. Groszkowskiego 16

APTEKA I GABINET LEKARSKI

- ul. Drewnowskiego 4, tel. (22) 765-40-04

CIEKAWOSTKI

TWIERDZA ZEGRZE

Twierdza Zegrze została wybudowana w latach 1890-1895. Wchodziła w skład Warszawskiego Rejonu Umocnionego. Jej budowę kierował Olimpiusz Starynkiewicz, prywatnie brat zasłużonego prezydenta Warszawy Sokratesa Starynkiewicza. W 1897 r. twierdzę odwiedził car Mikołaj II. W okresie „zimnej wojny” w Umocnieniu Dużym znajdował się tajny węzeł łączności „Orion”. W 2002 r. fort nabył Narodowy Bank Polski planując budowę centralnego skarbcza. Obecnie obiekt jest wystawiony na sprzedaż.

PROJEKTANT MOSTU

Projektantem pierwszego stałego mostu w Zegrzu oddanego do użytku prawdopodobnie w 1897 r., był naczelnik Działu Technicznego Zarządu Warszawskiego Okręgu Komunikacji inż. Mieczysław Marszewski. Był on między innymi jednym z projektantów Mostu Poniatowskiego w Warszawie, zbudowanego w latach 1904-1914. Stałowy most kratownicowy w Zegrzu, podobny do Mostu Kierbedzia w Warszawie, miał długość 320 m. W 1915 r. został wysadzony w powietrze przez wyciągających się Rosjan.

ZALEW ZEGRZYŃSKI

Sztuczne jezioro powstało w 1963 r. w wyniku spiętrzenia wód Narwi przez zapórę w Dębem. Powierzchnia zbiornika wynosi 3030 ha, długość 41 km (na Narwi), szerokość do 3,5 km, pojemność 94,3 mln m³. Maksymalne spiętrzenie wynosi 7 metrów i kończy się pod Pułtuskim. Budowa zbiornika przyczyniła się do rozwoju turystyki. Zalew jest miejscem letniego wypoczynku tysięcy mieszkańców Warszawy.

ZABYTKOWY SPRZĘT ŁĄCZNOŚCI

Na terenie koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki funkcjonuje Sala Tradycji. Znajdują się tam pamiątki związane z ponad 90-letnią historią ośrodka łączności: stare dokumenty, instrukcje łączności i zdjęcia. Bogaty jest zbiór zabytkowych egzemplarzy sprzętu łączności: radiostacji, dalekopisów, telegrafów, telefonów, a nawet pierwszych komputerów. Zwiedzanie jest możliwe po uzgodnieniu z oficerami Sekcji Wychowawczej CS&I – tel. (22) 248-36-10, 248-36-12, 248-36-13.

KONSTANTY MIKOŁAJ RADZIWIŁŁ

Na terenie koszar w Zegrzu w 1944 r. zamordowano ostatniego właściciela Dóbr Zegrze Konstantego Mikołaja Radziwiłła. Por. „Korab” był dowódcą pododdziału Armii Krajowej walczącego w czasie Powstania Warszawskiego w rejonie Zegrza Południowego, Nieporętu i Białobrzegów. W 2009 r. jego imię przyjęło gimnazjum w Zegrzu.